

Найпоширеніші випадки
чергування голосних і
приголосних звуків

Прочитайте пари слів.
Назвіть звуки, які в них змінюються.

Слово – слів.

Школа – шкільний.

Нести – ніс.

Рука – ручний.

Дорога – дорозі – доріжка.

Вухо – у вусі – вушко.

Ходити – ходжу.

При зміні форми слів та творенні нових слів деякі голосні та приголосні звуки можуть змінювати один одного, тобто ЧЕРГУВАТИСЯ.

Наприклад: село – сільський, книга – книзі – книжка.

Чергування може відбуватися в:
кореннях слів (друг – дружтити);
суфіксах (мудрість – мудрості);
префіксах (прорвати - прірва);
закінченнях (у рідному – у ріднім).

Вправа 1

До кожного з поданих слів доберіть його форму або спільнокореневе слово, у якому відбувається чергування голосних звуків. Слова записати парами. Літери, що позначають голосні, які чергуються підкресліть.

Коса –

кіска

Сіль –

солі

Віск –

воску

Річ –

речі

Гірка –

гора

Кістлявий –

кості

Шостий –

шість

Щока -

щічка

Вправа 2

Перепишіть прислів'я, ставлячи подане в дужках слово в потрібній формі. Літеру, що позначає приголосний звук, який при зміні форми слова чергується, підкресліть.

1. У чужій (пасіка) бджіл не розведеш.
2. Добре тому, хто в (дорога), лежить собі на (віз).
3. Град (черепаха) не страшний.
4. Битому (собака) кия не показуй!
5. Малий чобіт під лавкою, зате на (нога) великий.
6. У закритий рот (муха) не влетіти.

Вправа 3

Для самостійного виконання.

Перепишіть речення. Після виділених слів запишіть у дужках форму слова або спільнокореневе слово, у якому відбувається чергування звуків.

1. Знов зозулі голос чути в лісі, ластівки звили гніздечко в **стрісі** (стріха).
2. Ходять лелеки по **лузі**, ходять лелеки у **тузі**.
3. Бусел стоїть, мов опудало, сам на одненькій **нозі**.
4. А по тих травах у тихій **тривозі** дівчина ходить.
5. Затишно дітям у **пазусі** казок.